

”Elvesztem, de aztán megkerültem”

Interjú Simon Adri költővel legújabb kötete kapcsán

Fotó: Vadócz Dávid

Simon Adrival régóta versbarátságban vagyunk. 2007-ben ismertem meg Szentendrén, a Turczy István által vezetett Parnasszus Műhelytáborban, de verseire már korábban ráakadtam az Irodalom Visszavág (IV) című folyóiratban, amelynek a versszerkesztőjeként is dolgozott akkortájt, és a Spanyolnátha művészeti folyóiratban, ahol 2006-os *Házam lángra gyullad* című verse a *Re_volution* blokkban jelent meg.

– *Adri korai költészetére ez a vers valószínűleg különösen jó példa, gondolkodásmódját mind tartalmi, mind formai szempontból megmutatja: „Feltűzeltem szerelmem szenét rég. / Rá-rálocsan számra a híg bánat, / puha kézzel fejtsd le rólam / rám kövült közöny-ruhámat.”* Ahogy Babits írja, „Csak én bírok versemnek hőse lenni” (A lírikus epilógja), Adri sem érez másként akkor, amikor erős alanyi lírában gondolkodik, amihez jó alap a téma, a revolúció, a lázadás (valami vagy valaki ellen), ami semmiképp sem bukik el hisztiként, hanem végig konzervens és egyenes marad. Sorról sorra tüzel és meglep és játszik, az olvasót az orránál (és a szívé-nél) fogva vezeti. Adri, mondd, igazam van? Mondhatjuk, hogy versbe szedett lázadás volt ez a korszak?

– Megismerkedésünk, a 2007-es Parnasszus-tábor idején még valóban egy lázadó korszakot éltem, bár lázadásom tárgya leginkább az volt, hogy nem pont azt az életet élem, amit szeretnék. Egy évvel korábban költöztem vissza kényszerűen Szegedre, és vállaltam kevésbé testhez álló, nem irodalmi jellegű munkákat, illetve vágtam bele informatikai tanulmányokba, ami

nem segített abban, hogy becsatornázódjam az irodalmi vérkeringésbe, legalábbis akkor így éltem meg. Utólag már úgy látom, szükség volt azokra a nyugodtabb évekre: a vetés, az építkezés időszaka volt.

– *Ennek a lázadó, első korszakodnak azért mégiscsak fennmaradt egy fontos lenyomata, hiszen első (fél)köteted az Irodalom Visszavág 2004/1. komplett száma lett, a Feat., amit Janoxszal ketten jegyeztetek. Tíz hosszúverset tartalmaz, amiket felváltva írtatok. Mennyire érdekeltek (akkor és most) a klasszikus strófák (néhol már-már időmértékes sorok váltakoznak)? Mióta gondolkodsz rímekben? Mennyire fontosak a versszakok?*

– A *Feat.* is a lenyomata, meg a 2010-es *Komplemente* is, de ez az egész sokkal korábról indult. Nálam mindig ott volt a vers, gyerekként is a vers nyugtatott meg, a vers varázsolt el. Nekem Tamkó Siratót és Weörest olvastak ott-hon! Akkor rakta le anyám az első téglákat, úgy hiszem. Tízévesen, a ma Amerikában élő országos barátnő-cimborámmal Dudás örmesterként szignált, karhatalmi fenyegetéseket tartalmazó levelekkel tartottunk rettegésben

néhány lépcsőházat a környékünkön, míg nem a szüleinknél landoltak ezek a levelek, így fennmaradhatott az emlékü. Ez volt az első ráébredés, hogy az írás már ezen a primitív szinten is jó móka, amivel pukkasztani lehet a felnőtteket. A tinédzser évektől kezdtem verset írni, részben terápiás célból; tipikus problémakiíróként kezdtem, csak megszámlálhatatlan szerelmes vers írásával sikerült például túlélnem hűtlen szerelmeimet. Az egyetemi években, magyar szakon szokásom volt, hogy versben, illetve afféle reflexív prózaként adtam be a dolgozatot, amit tanáraim inkább támogattak, mint tiltottak. Mindig írtam, csak épp sokáig nem volt gazdája e tevékenységemnek, nem volt senki, akinek fontos lett volna, hogy ezekkel a szövegekkel történjen valami, magamat is ideértve. Folyton költöztem, nem volt helyük a dolgoknak, a kéziratok elkallódtak. De a számítógépkorszak, a szervereken tárolás lehetősége sokat segített ezen a gondomon.

– *Valóban, mi az a generáció vagyunk, amelynek a számítógép később lett munkaeszköze. A 2010-es Komplemente című kötetedben (Par-nasszus Könyvek, Új vizeken) már folyamatban van a szintézis, a szerelmesen egyszerre csapongó és vergődő költő-szender, és a tudatosan építő-gondolkodó verselő. Ami ebben a könyvben feltűnik, az a különös szerelmi költészet, ami tehát a kezdetektől jellemző rád, és finomodik, árnyalódik, távolodik és közeledik minduntalan. „Legyél te benne klímaváltozás, / ahogy hókotrózzák most Korzikát, / és remény nélküli emlék – mi más? / Ne haldokoljon benne szóvirág.” Az Adri-sorok szinte mindig valakihez szólnak, a színpárhoz, ha úgy tetszik, a kiegészítőszínhez.*

– Ebben a kötetben még igen, aztán mára ez a kapcsolatfüggőség már kikopott, kigyógyult a verseimből. Valóban, az első korszak verster-mése jórészt szerelmi líra, főként sikertele-nebb párkapcsolataim mementói. Ironikus, hogy a boldog párkapcsolatról sokkal kevesebbet írunk! De vannak másféle versek is ekkoriból, a Bartók+ sorozat például.

– *A Földeregés (Gondolat Kiadó, Budapest, 2015) folytatja a romantikus-erotikus helyzetlírát, miközben behívódnak a mindennapi aktusok, tárgyak, tevékenységek (fogfájás, karácsony, irodalmi est, női dolgok stb.). A kötetcímadó versben földereg a költő mint „szurtosképű” kisgyerek, aki egy (a valóságban is megtörtént) földeregés közepette játssza kétkezi futamait a zongorán, miközben rajta kívül mindenki kimenekül a tudósházból. Azt hiszem, a kötet cím csudásan mutatja, milyen jól és pontosan érzékelted a költészeted (akkori) mozgását, változását (párhuzamosítva a benned lezajlókkal)...*

– A 2010-es évek egy új élet kezdete volt. Ismét Budapest, a Gondolat kiadós évek következtek. Rengeteg új impulzus ért, kinyílt előttem a világ, átmenetileg még egy spirituális közösségnek is tagja voltam, mindezeknek nyomuk van az akkor írt verseimen, a Földeregés versvilága tükrözi az akkori világomat. Beke-rültem a Dokk szerkesztőségébe, ott komoly műhelymunka folyt, akkor vált ez az egész va-lahogy sokkal tudatosabbá.

– *Frissen megjelent legújabb kötetedben, a Tizenöt halálban (Orpheusz Kiadó, 2021) a Földeregés óta eltelt időszakodra (érzéseire, állapotaira, zárlataira?) reflektálsz. A könyv a Határ-villanella című verssel indul. Elképesztő érzés, ahogy sorról sorra haladva magával ragadott engem, aki nincs hozzászokva a kilátástalanság érzéséhez, ennek a szövegnek (a költői ének) a konzekvens befalazása.*

– Nem gondoltam volna, hogy ennyire sötét képet mutat a Határ-villanella. Szándékom szerint a kötet eljut valahonnan valahová, van egy tematikus és indulati íve (ahelyett, hogy gondolatit mondanék), tehát nem ez a befalazott-ság-tudatállapot, amit kiolvasni vélsz a versből, a kötet alapdiszpozíciója (hanem a végére eljut a teljes reménytelenségig :-). Az eleje és a vége depis, de közte azért vannak derűsebb ciklusok is.

– *Nem sötét az a kép, nagyon is árnyalt. Az említett első vers többfelé elindul, több lehetőséget*

Szerzői est Zsille Gáborral, 2017

is felmér, és a helyben maradást választja... Ez a szép ebben a szövegben, hogy ösztönösen azon tűnődik az olvasó, mihez kezdene ebben az élethelyzetben. Ez egy szuggesztív, valóság alapú vers (líra), amit igaznak fogadunk el, megéltnek. Még ha nem is az feltétlen.

– Igaz volt, amikor született.

– *De vajon „igaz”-e a cím, a Tizenöt halál? Lehet, hogy életünkben, a verseinkben, a tetteinkben meg kell halnunk, és ez a lépés ad érvényt az egésznek. Az életnek. Ahányszor megtesszük, annyival leszünk jobbak, igazabbak és bölcsőbbek. Vagyis hogy a halál egyenlő a lezárással. Nem?*

– Nem tudom. A Spanyolnátha tizenöt hívószavú felkérésére született a kötet címadó vers (Spanyolnátha, Bartók Plusz Operafesztivál, 2016/1.); a jelen állapotból indult (elmúltam negyven), és az lett a kérdés a végére, hogy „hány élet jár vissza majd tizenöt halálért?”, ez könnyen kiterjeszthető a kötet egészére is. Szó van még némely költőelődjeinkről, akik egy kivétellel mára már mind meghaltak; az ő halálukkal születnek meg az életművek. Továbbá szó esik főként az utolsó, *Permafrász* ciklusban felrémelő nem tizenöt, de tizenöt milliárd vagy

billió halottjáról a Nagy Szívásnak, az emberiség elhúzódó társadalmi-gazdasági-ökológiai és egyben etikai válságának. A hatodik nagy kihálási hullám veszi épp kezdetét a bolygón (vagyis már benne vagyunk egy ideje: David Attenborough idén forgatott filmjében arról beszél, hogy kutatásai kezdete óta, az utóbbi csaknem hetven év során látványosan zsugorodott az állatpopulációk száma és mérete szerte a világon), és ez a hullám elképzelhető, hogy minket is magával sodor mint fajt. Persze nem csak úgy, a természet rendje szerint történik mindez – bár nagyjából ötvenmillió évente végigsöpör a Földön egy kihálási hullám, és ha úgy vesszük, már épp itt az ideje a következőnek –, hanem túlszaporodásunkkal és förtelmes életmódunkkal mi magunk idézzük elő és gyorsítjuk exponenciálisan a biodiverzitás összeomlását. Még mindig nem fogtuk fel, hogy a fosszilis alapú globális gazdaság fenntarthatatlan, és csak idő kérdése, hogy a katedrális, amit a korlátlan fejlődésnek és fogyasztásnak emeltünk, a fejünkre omoljon. Nem túl rózsás a helyzet, de vigasztalhat, hogy napjainkra Csernobilt is visszafoglalta a természet, a poszthumán bolygón az élet majd újra körbenő.

– *Időzzünk még el az első fejezetnél. Az Isten nem levéltáros egyrészt reflektál egy életszakaszodra, másrészt Vörös István soraira is: „Nincs igazság, az emberek tévednek. / Fákban hiszek és lassú égyűrűkben, / és hinni szeretnék valami istennek, / mert elvesztem, de aztán megkerültem.” Ahogy mondod is, számtalan kötődés alakul a verseid és a rád ható költők munkássága vagy személye között, felkérésre, adott témában írtál sokat, ezek a szövegek egyfelől megfelelnek a hívószavaknak, egyéb kitételeknek, másfelől releváns utalásokat kapunk belőlük az életedre vonatkozóan. Mennyire számíthat majdan egy Simon Adriról monográfiát író irodalomtörténész arra, hogy a versesköteteid segítségével magánéleti utalásokat, sok valós adatot kaphat, olyanokat is, amit a rólad szóló Wikipédia szócikk nem is tartalmaz?*

– Egy ilyen irodalomtörténész jól teszi, ha gyanakvással közelít az általam megverselt élethelyzetekhez. Bár sokszor írtam velem történt eseményekről, de máskor a referenciális olvasás tévútra visz. Karanténverseket írtam például a bakonyi biciklitúráról, ahol persze nem voltam karanténban, de a verspályázat kedvéért beleéltem magam a bezártságba. Poeta ludens vagyok, aki időnként képzelt, vágyott szerepekbe helyezi magát, vagy átéli mások élethelyzeteit. Nem kell és nem is érdemes minden vershelyzet mögött a szorosán vett életeseményt keresni. Elvesztem, de aztán megkerültem – ez lényegretörő összefoglalása az 1994 és 2007 közti éveknek. Ami természetesen megtörtént, azt egy értő vagy inkább engem ismerő szem kiolvassa a sorok közül, legalábbis így képzem; az irodalomtörténészt lírai fogékonysága és intuíciója fogja helyesen vezérelni annak megítélésében, mi valóságalapú, és mi nem az. De fontos egyáltalán a versek referencialitása, számít, hogy mi

történt meg valójában, és mi a képzelet – vágy – szüleménye?

– *Na igen, azt mondják, az alkotás, amint kikerül az alkotó kezéből, önálló életet kezd élni. Már nem fontos, miért jött létre, milyen élethelyzetben írta a költő, és így az sem számít igazán, hogy mit szeretett volna közölni. Mert az lesz a fontos, hogy az olvasó számára mit közvetít. Ezzel együtt az olvasó ennél mindig kíváncsibb, és örül minden információmorzsának, amiből – pletykákat? – következtetéseket vonhat le az alkotóról vagy a mű születésének körülményeiről. Egy könyv szerkesztésekor természetesen ennél magasabb szintű rendezőelvék is szerepet játszanak, az egyes versek egyedi problémái szinte biztosan feloldódnak egy nagyobb egészben, esetekben a Tizenöt halál konkrét vagy átvitt értelmezési halmazában.*

– A posztmodern, szembefordulva a korábban kizárólagosan elfogadott hagyományos, referenciális olvasási módszertannal, már az ezredfordulón megkérdőjelezte a referenciális olvasás létjogosultságát, kizárólag a szöveget

Szentmártoni Jánossal a Költők Futásán, 2017

helyezve az interpretáció fókuszába, és minden más körülményt relativizált, lényegtelennek ítélte. Ez a szemlélet érzésem szerint mára „lágyult” a mainstream irodalomértelmezésben, és egy szövegközpontú, de más szempontokat is figyelembe vevő, a régi narratív struktúráknak, a történetmesélésnek újra teret adó, kiegyensúlyozottabb módszertan is érvényre jut. A *Tizenöt halál* mindenekelőtt szövegegész, amelyben a ciklusoknak, és azon belül a verseknek is megvan a helyük és szerepük, ehhez képest egy másik szinten, kevésbé a szöveg szintjén, de fontos lehet mondjuk egy monográfus számára, hogy a szövegek hogyan és mennyire tükrözik a megírásuk idején adott tárgyi valóságot vagy a szerző élethelyzetét. Gondolom, egy majdani értelmezésnek is a szövegek korpusz az elsődleges tárgya a maga kontextusában.

– A *Tizenöt halál* öt ciklusra tagolódik; az első, az *Isten nem levéltáros címűben mintha 2020 tükröződne vissza egy csokornyai rendkívül önreflexív versívben. Felrémlik benne a karantén, a bezártság elviselése és a hozzáadódás tényszerűsége. Ahogy Isten sem törődik a múlttal (hiszen nem az iratokat rakosgatja, nem az emlékein időzik már), úgy a versek alanya is inkább azon tűnődik, mihez kezdhet ebben az új helyzetben, a belátható jövő milyen utat tűz majd ki neki.*

A címadó vers a fejezet záródarabjaként aztán sok mindent megmagyaráz és egyben előrevetít. Második versszaka kijelöli a helyszínt és a helyzetet (értelmezhetjük úgy is, hogy itt, Magyarországon, 2020-ban), Isten már nem fenn, hanem tizenöt mérföldnyi mély csöndben él, mi meg itt ragadtunk talajt vesztve. S csak kérdezhetjük, az ittben és mostban vajon mihez kezdjünk akkor?

Ez a kérdőre vonás egyben vágy is a holtpontról elmozdulásra, ami megelőlegezi a második ciklust, melynek címe: *Pakol, kukáz. Felsejlik a megoldás, és megkezdődik a változás? És ami fontosabb kérdés, ha már helyben maradunk: míg a kötetnyitó vers utazásról (és maradásról) mesél, valójában itt inkább belső utakról és (át-)rendezésekről van szó?*

– Ezek szerint működik a cikluscím. Igen, szükség van a bezártság oldására, friss levegőt kell a sorok közé engedni a „dark” szövegek után. Ha az első ciklus volt a nyomasztó álom, a második az álommunka.

– A második fejezet megindul, elsőként felvisz egy hegyre, aztán bicajra szállít, és a városban gurul. Megjelenik több gravitációs pont is ebben a mozgásban, például a *Nap* („örvénylik közben fenn a napgolyó, / kiszállni készülő bolygókat őriz”) vagy a *Kedves* („Tenyerem arcodon: sejtmag és -hártya.” [Hártya]), akivel tökéletes és elválaszthatatlan együttlétezésbe kerül a költő, akivel együtt alkotják az élet legkisebb szerves építőelemét.

Ez az érintés, a megfogás és megtartás persze másként is visszatér a versekben, mintha a *Hártya* című vers központi motívuma, a létező, élő sejt annyi energiával bírna, hogy belőle indulva a költő képes lenne másokon segíteni, másoknak energiát adni („Ha tenyerembe fognám egyszer azt a / lágyan formált koponyát, a mosolyt, / hajamból is jutna rá elég, időmből is” [Fehérvörös]). Az érintés gesztusa mint a gyógyuló lélek kinyújtózása, vagy máshol épp a funkcionálisan is gyógyító testélmény meghatározó elsődlegessége („De mit kezdjek a szeretettel? Érinteni akarlak!” [Ötödik dimenzió]). Ez a motívum, az érintés, nekem egyetemleges a te lírádban, és minden szinten túlmutat a testiségen, miközben onnan táplálkozik. Mennyire érzed te ezt meghatározónak?

– Most, amikor ezt kérdezed, már újból kijárási korlátozások vannak, hetek óta itthon gubasztok, és szinte senkivel sem találkozom; ebben a kényszerűen izolált helyzetben, a karanténnal fűszerezett home office-ban érzem először, hogy az idő múlásával a magány zombivá változtat. Apám már lemondta a Karácsonyt a vírus miatt, remélem, anyám nem fogja! Az állatvilágban vannak magányos egyedek is, de azért a legtöbb lény alapmentálitása a társas lét, fizikai, testi szinten is, az nem tűnt el sehonnan a törzsfajlódás során, legföljebb egyes teknősfajoknál meg a polipnál. Nem értem a teknősöket: hogy tudnak olyan hosszú

életet leélni rettentő szarupáncél-börtönük áthatolhatatlan magányában? Mindenképpen gyógyító szerepe is van az érintésnek, sőt például az embercsecsemő el is pusztul, ha nem kerülhet szoros testkontaktusba az anyjával.

– *Miközben sok minden történik legbelül, a lélek épül és szépül, a kötet igenis járja a világot, legalábbis sok helyütt megfordulunk a versekkel együtt Magyarországon. A Bringakör-villanella címűben Ajkára, Magyarpolányba bringázunk veled, A csend, a kozmosz versben az Everness Fesztiválon jógázunk, aztán meg „A Dózsa György útra kanyarodva olyan / jelenést láttam, amelyet eddig soha...”, írod a Covid-rendezvény a Dózsa György útonban.*

Tehát a belső és külső mozgás párhuzamosan és sokféleképpen jelen van ebben a kötetben, mondhatni, egymást szervesen kiegészítve, segítve. A drónkövetelő című, harmadik ciklus tulajdonképpen megerősíti az olvasót ebben, hiszen „Eddig biciklivel jártam, / most már inkább drónt szeretnék...”, írod a fejezet címét adó szövegben. A kötetre jellemzően a Simon Adri-líra bizonyos hétköznapi szituációkból bomlik ki, építkezik, jut el következtetésekig, érzésekig, fejt fel lehetőségeket, vágyakat. A Szótag utca, Rím körút című versben viszont magáról a költészetéről teszel fontos kijelentéseket, értelmezed saját (vagy a világ) alkotófolyamatod sajátosságait, vagyis hogy miért lesz a sorokból vers: „A vers sziklatömbbe zárt sírkövedemény, / amiről le kell verni csákánnyal a fölösleget, / szarvaslábszárcsont, amiről a vadász / gyakorlott mozdulatokkal fejti le a húst.” Minden verset ilyen borzasztóan nagy dolog megírni? Beléjük lehet halni?

– Nem kell beléjük halni. A versek arra valók, hogy segítsenek élni, a vers a gyógyszer, nem a betegség. A versírás többek közt öngyógyító művelet, és bizakodom, hogy befogadói oldalon is beválik majd. De elárulom, hogy néha vágyvezérelt verseket írok, megírom, hogy mit szeretnék, hogy legyen, mivel többször valóra vált már, amit így megírtam. Persze nem éppen vágyvezérelten, de a koronavírust is meg-

Spanyolnátha Kertfesztivál, Hernádkak, 2016

verseltem egy évvel a járvány kitörése előtt, utólag is bocsánat érte, ha valaki hisz a költészet erejében.

– *A Tizenöt halál kötet tehát olyan halálokról (és túlélőkről) is szól, amik átformál(hat)ják az élők életét. Halottakról, akik tovább élnek bennünk, (túl)élőkről, akikért meghalnánk. Gondolatokról, lehetőségekről, amiket ezekből az élményekből méríthetünk.*

A János legyen fejezeten a nagyok vonulnak át! Az Arany János utca elhanyagolt műútján bringázva a költő sorai jutnak eszedbe, és mi, olvasók, azon gondolkodunk, hogy hát persze, költőink, művészeink lépten-nyomon köszöntenek, szembejönnek, vagy épp csak futólag megpillantjuk őket.

Arany után Kölcsey. A Keresd a jeleket című versben felsejlik az ember mindenkori gyarlósága. Míg a régiek a Biblia szerint éltek, mit várhat a most élő, még ha hirtelen fel is eszmél, és rájön, hol hibázott... Bár a vers felfogható bátorításnak is; úgy tűnik, bármit teszünk, „az Egy, aki a Naprendszert navigálja, / szerfeletti sok részre osztatik, / szétmálló idők próbáját kiállta, / a térhajlítással sem vár holnapig.” Talán nem is rajtunk múlik, talán mégis nagyon kevesek vagyunk ahhoz, hogy bármin is változtassunk? Talán nem is mi irányítjuk a sorsunkat?

– Mostanra én már az asztrológiában sem „hiszek” a jelenleg divatos természetfeletti ösz-

Marno Jánossal, Liptay Katalinnal, Rózsássy Barbarával és Vörös Istvánnal a Versmaraton színpadán, 2016

szefüggésekről szólva, nemhogy az eleve elrendelésben vagy egyéb, általunk befolyásolhatatlan külső beavatkozásokban. Azt viszont hiszem, hogy mindenki, aki úgy dönt, változást gerjeszthet önmagában, kezébe veheti a sorsát, és természete, ambíciói szerint alakíthatja, és akkor Isten vagy a „végtelen tudatosság”, vagy az „univerzum” is támogatni fogja ebben. A múlt hibáin, a tévedéseken gyötrődni hiábavaló, tanulni kell belőlük, és aztán a tanulságokat levonva továbblépni. A „segíts magadon, Isten is megsegít” közhely nagyobb igazság, mint valaha.

– *Ady kapcsán már-már egyértelmű az álláspontod (Vámpírcsillag): „Szenvedélye beszipantotta végleg; / hajókazánként fűtötte a becsvágy, / szerelme úgy lobbant, pusztult, mint mikor / a vámpírcsillagok felfalják egymást”. Ady gyerekkorától sokat betegeskedett, mégis falta az életet, kocsmázott, cigarettázott, és hát a szerelmet kutatta mindenhol. Felmerül a kérdés: felróható-e bárkinek is saját életének elrontása? És ha igen, mik az indokok? Meg kellene akadályozni, vagy épp – ami ver-*

sed címéből adódik – hagyni, hogy e vad vámpírcsillagok végül felfalják egymást?

– Nem igazán tudjuk megakadályozni, hogy egy ember elrontsa az életét, többnyire nincs erre lehetőségünk, hiszen még a szülők sem tudnak gátat szabni saját utódaik önsorsrontásának. Mindenki úgy teszi tönkre az egészségét, ahogy csak akarja, ez Ady idejében is így volt, és így van ma is. Mindazonáltal ha úgy fogjuk fel az életet, mint egy halálig tartó tanulási folyamatot, akkor sosem késő változtatni, bármikor jó útra lehet térni, meg lehet gyógyulni (persze az önpusztításba történő belehalással bezárólag). Az önsorsrontásnál jóval súlyosabb, szintén létező problémának tartom mások (testi vagy lelki) bántalmazását. Például Adyról szenvedély- és egyéb betegségein túl hajlamos vagyok némi narcisztikus-elnyomó személyiségzavart is feltételezni; ez persze nem von le verseinek, publicisztikáinak értékéből, költői ethoszából. A művészek, az ő korában különösen, gyakran rá is játszottak betegségeikre, valamiféle

homályos kiválasztottságtudathoz társítva azokat.

– Az apokaliptikus víziók mellett, melyek egyébként az utolsó fejezetet előlegezik mondandójukkal, szól egy vers Vasadi Péterről, az ő temetéséről. Az olvasó is ott áll a sír mellett, gyűjtja a mécseset... Miközben a vers egzisztenciális kérdéseket is feszeget, azon tűnődsz: „mi lesz velem egy lehetséges aggkorban, / ha nem kapok szakmai elismerést, / ha elfelednek, mielőtt ismertek volna, / és a magánytól bekattanok”. Víziók, fontos halottak. A költő, aki él és csinálja, amit kell, közben szorong. A vers utolsó sora: „és mint az üvegen, keresztül járt a fény”. Ez az egy szöveg, az összes sora bizonyos tekintetben az egész kötet zanzája is lehet. Neked mit jelent Vasadi, és mit ez a költemény?

– Igazából ez egy Zsille Gáborral párban írt négykezes egyik fele, amely önmagában is megáll. Persze, kicsit átírtam már azóta, hogy párversként közöltük az Irodalmi Jelenen, ahogy mindent átírok (például beleírtam az általad idézett sorokat). Itt azt az életképet bontottuk ki, ahogy lekéssük Vasadi temetését, és már senki sincs ott, mire megtaláljuk a sírt. Ami, sűgva az irodalomtörténésznek, a való életben is így esett meg.

Ezeket az egzisztenciális kérdéseket főként azért teszem fel magamnak a vers terében, mivel a temetőben szembejövő költőről is épp kiderült, hogy valami hasonlóan mehetett keresztül (magamtól nemigen töprengék ismertégi mutatókon és időskori elmagányosodáson [még]). Itt a lírai empata szerepét próbálom megformálni. A lényegre térve: mindenkinek ajánlom az elmélyülést *A kert-kápolna orgonája a szél* című Vasadi-versben! Az ilyen írásokra mondom, hogy élni segítenek. De Vasadi egész életműve példaértékű magas művészet.

– Az utolsó, *Permafrász című fejezet tengerről, vízről, Dunáról, szélről és orkánokról szól. S mi mindenről még! Egyrészt félelmetes ez a fejezet, hiszen a címéhez hűen tényleg frászt kaphatunk magunktól, ha csak azt nézzük, mit művelünk magunkkal és a környezetünkkel. A versek következe-*

tesen és kendőzetlenül mutatják, mivé válhatunk 80 év múltán („jó hülyén fogunk kinézni, annyi szent” [Az ember gerince nyolcvan év múlva]), vagy éppen milyenek vagyunk manapság, tudjuk, hogy gépmadáron repülni erősen környezetszennyező tevékenység, mégis megteesszük (Flight shame).

Egy másik versben Nápolyt elpusztítja egy vulkánkitörés, de a város helyén, a robbanás és a kiömlő láva nyomán keletkező tó közepén egy kis sziget születik, amit végül mégis elmos az ár: „Élnék a gombszigeten, sárga-piros szoknyát húznék, / zöldre festene a táj, amit a kitörés nyomán elnyel a tenger.” Miközben az olvasó szó szerint kap hideget-meleget, szembesül önmagával, önmaga túlélésével vagy pusztulásával, a Tizenöt halál versei, mint a kataklizma után lecsendesedő világ tárgyai, szépen a helyükre kerülnek, a kötet körbejárja saját, néhol öntörvényűen cakkos, máskor szabályszerűen futó ívét. Felmerül a kérdés, vajon adhat-e egy verskötet releváns megoldásokat, akár útmutatót a globális vagy egyéni problémáink megoldásához? Hozzájárul-e a Tizenöt halál e mostani világ megértéséhez?

– Egy verseskötet mindenekelőtt az olvasók művészi érzékére, nyelvi fogékonyságára, érzelmi nyitottságára épít, egy irodalmi igény(esség)nek próbál megfelelni, nem a néptanítói szerepkörnek. Rám pont nem annyira jellemző egyébként, hogy poétikai vagy egyéb elvárásoknak igyekeznék megfelelni, a *Földerengés* kötetnek például felrötták anno, hogy túl öntörvényű, semmilyen kortárs beszédmódba sem illeszkedik. Ebben az új kötetben már több a megfelelési kényszer, már csak amiatt is, hogy sok az eredetileg alkalmi vers, ami természetéből fakadóan igyekszik eleget tenni különféle kritériumoknak. Ezen túl magamnak is meg akarok felelni: mindig ott a feszültség a közlési szándék és a megvalósulás közt; hogy meg tudom-e élni a költészetben a feltöredezettség poszt-posztmodern létélményét, hitelesen tudom-e mutatni magam ebben a feltöredezettségben és általa úgy, hogy közben egy nyelvtanilag koherens,

Tata, 2020

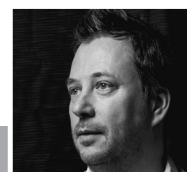
közérthető nyelven szólalok meg. (Öcsémnek, akinek az irodalom nem hazai pálya, megígértem, hogy ezt a kötetet ő is érteni fogja; tény, hogy régebben számára befogadhatatlanul írtam, hajlamosabb voltam a „balladai homályra”, nem álltam neki ellen; ma pedig kifejezett célom az érthetőség, a pontos beszéd, már persze a „kötelező” lírai dimenzióváltásokon és -elmosásokon túl.) És amikor ez megtörténik, ha sikerül a varázslat, akkor én gyógyulok.

– Az évtized első vidám verse – *ez az utolsó cím a kötetben. Viccesen indul, reménytelen, de ez még csak az első sor. Ahogy haladunk előre, leginkább a Permafrász ciklus konklúzióversévé válik, ahol az ember nem igazán számíthat jóra, leginkább örülhet, ha életben marad. Persze van remény, elképzelhető egy jövő, ahol nagyjából élhetőek maradnak a körülmények, mindenki elfoglalhatja magát, ha esetleg nem vesz tudomást néhány szív-bemarkoló vagy épp rémisztő dologról. „Ha most kellene meghalni, azt mondanám, jó volt élni, / és úgy kellene meghalni, mint szegény Térey, / ilyet mondani persze most még nagy szemtelenség, / de tíz év múlva, ki tudja, nem azt mondjuk-e majd: / ő a szerencsés, a röppályája csúcsán ellobbanó.”* *Felfogható-e gyógyító könyvnek, tablettának a kötet,*

amit ha elolvasol, valahogyan megkönnyebbülsz, mert ezeket a kérdéseket teszed fel te is magadnak olvasóként, és látva, hogy nem vagy egyedül, hanem a költő is válaszokat ad vagy remél, máris jobban érzed magad? Vagy inkább egy olyan könyv a Tizenöt halál, ami épp belehajít a vihar örvénylően halálos középpontjába, és a legtöbb, ami történhet velünk, hogy „Még visszadereng(ünk) a kihűlő Napban”?

– Szeretném, ha minden benne rejlő lehetőség kibomlana, de persze az olvasó dolga megítélni, hogy mennyire, mely befogadói síkon szólítja meg a kötet. Ha megszólítja, hasson gyógyító pirulaként, de közben azért fájjon is! Döbbsen rá a kijózanító valóságra, hogy mindössze néhány emberöltő alatt gyökerestől felforgattuk a földi ökoszisztémát: kizsákmányoltuk és lelaktuk az élőhelyeket, elszennyeztük a tengereket, kipusztítottuk a korallzátonyokat, leolvastottuk a gleccsereket, felégettük az esőerdőket, telepumpáltuk a légkört üvegházhatású szén-dioxiddal és egyéb mérgekkel, és most itt állunk izzadva, szomjasan, fulladozva és értetlenül az elszabaduló ökológiai katasztrófa szélén, már épp szédülve a mélységbe szinte öntudatlanul. Miközben még mindig nagyon sokat tehetnénk magunkért és a többi élőlényért; sőt épp a tettek ideje érkezett el. Csak rajtunk múlik, mi lesz a sorsunk, a bolygó sorsa, csak rajtunk múlt, hogy már idáig is ez lett. De még most sem késő változtatni, sosem késő okosabban csinálni.

Székelyhidi Zsolt

Székelyhidi Zsolt
(1973, Debrecen) költő,
szerkesztő, zenész,
fotográfus, Budapesten él